

Формування інноваційної культури педагога як стратегічна мета національної системи освіти

Ольга ГРИГОРОВИЧ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, ORSID ID 0000-0002-3251-5178,

Олена ДЕМЧЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, ORSID ID 0000-0001-7294-9109,

Наталія РОДЮК,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, ORSID ID 0000-0003-1002-9731

Постановка проблеми. Інтеграція науки і виробництва зумовлює залежність конкурентоспроможності країни на світовому ринку від успішних реформ у галузі освіти. Соціокультурне спрямування діяльності школи визначають істотні зміни, зокрема щодо соціального замовлення на випускника, якому властиві активність, самостійність, відповідальність, мотивація до неперервної освіти. Держава унормовує питання якості освіти, яка визначає, вимоги до професійно-педагогічної діяльності вчителя, відображені в Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.

Необхідність формування суспільно активних, творчих особистостей пов'язана з потребою в педагогах нового покоління, готових до реалізації інноваційних проектів, застосування продуктивних і водночас гуманних методів і форм роботи, здатних

У статті актуалізовано проблему формування інноваційної культури педагога в умовах переходу України до європейської моделі розвитку. Розкрито нормативно-правову базу інноваційної діяльності, її характерні ознаки, зміст понять «педагог-інноватор», «інноваційна культура педагога», «готовність до інноваційної педагогічної діяльності». Наголошено, що інноваційна культура педагогів – це не природне новоутворення, яке постає під час професійної діяльності, а те, що потрібно спеціально формувати. Для цього має бути створено цілісну систему, яка передбачає теоретичну і практичну підготовку майбутніх педагогів з використанням сучасних інноваційних технологій та обов'язкового включення особистості в безпосередню інноваційну діяльність. Репрезентовано методичний інструментарій, що забезпечує ефективне формування інноваційної культури майбутніх педагогів в системі закладу вищої освіти.

Ключові слова: інноватика, інноваційна діяльність, інноваційна культура, творчий учитель, педагог-інноватор.

створити сприятливе середовище для розвитку особистості дитини, її обдарувань і здібностей. Загальна стратегія інноваційного розвитку країни, підґрунтям якої є наукові досягнення і якість підготовки фахівців, потребує педагога, який швидко реагує на зміни, що відбуваються в суспільстві, мобільного, здатного брати участь в інноваційній діяльності, критично мислити, орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, орієнтованого на неперервне особистісне та професійне вдосконалення.

Формування творчого вчителя, здатного приймати сміливі рішення, продукувати і реалізовувати у практичній діяльності перспективні ідеї, інноваційні проекти, які відображають нагальні потреби сучасної школи, має стати загальнодержавним завданням [7].

У цьому контексті зростає актуальність розроблення принципово нових підходів до формування інноваційної культури педагогів. Ситуація, що склалася, обумовлена переходом України до європейської моделі розвитку, орієнтує на перегляд ресурсів освітньої системи, які поки що використовуються недостатньо: не створено умови для ефективного формування інноваційної культури педагогів, повільно впроваджують моделі випереджального навчання та інноваційні технології навчання.

Аналіз актуальних наукових досліджень і публікацій. Концептуальні положення та науково-методичне забезпечення педагогічної інноватики розробили українські науковці (І. Бех, І. Богданова, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Дмитренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кремень, В. Паламарчук, І. Підласий, Р. Гуревич, С. Сисоєва та ін.) та зарубіжні вчені (З. Абасов, К. Ангеловські, М. Бургін, М. Кларін, А. Найн, Л. Подимова, І. Піскарьова, В. Полонський, В. Сластьонін, О. Хомерики, Н. Юсуфбекова та ін.).

Аналіз досліджень показує, що науковці вивчають питання підготовки майбутніх педагогів до інноваційної діяльності (О. Бережнова, І. Дичківська, Л. Мітіна, І. Прокопенко, В. Радул, Т. Соболь та ін.), актуалізації та реалізації інноваційного потенціалу вчителя в умовах школи (В. Кравцов, М. Михайличенко, І. Бойко, В. Григора, Л. Мартинець та ін.), управління інноваційними процесами в системі освіти (С. Волкова, О. Касьянова, О. Мармаза, І. Бабин, Л. Василенко, І. Гришина, Р. Вдовиченко, Т. Волобуєва та ін.). У працях багатьох науковців розкрито проблеми компетентності, вимоги до знань, соціально значущих особистісних якостей педагогів. Водночас залишаються недостатньо розробленими закономірності, фактори, умови становлення та розвитку інноваційної культури вчителя, перспективні моделі його навчання в період професійної підготовки.

Мета статті – з'ясувати сутність інноваційної культури педагога та розкрити методичний інструментарій, що забезпечує ефективне її формування в системі закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Українське суспільство нині перебуває в стані динамічного розвитку, характерна особливість якого – інноваційні зміни в усіх сферах життєдіяльності. Потенціал розвитку суспільства дедалі більше визначає участь громадян в інноваційних перетвореннях. Постіндустріальна епоха потребує нових освітніх інститутів, які здатні продукувати Нову Освіту як надбання особистості, як засіб її самореалізації. Л. Хоружа відзначає, що ключовим фактором успішного розвитку суспільства та економіки, заснованої на знаннях, є активізація «людського капіталу» шляхом колективного підвищення рівня освіти (багаторівневого, багатифункціонального) [10].

Система освіти повсякчас впливає на соціально-економічний прогрес суспільства. Основними тенденціями розвитку вітчизняної освіти у XXI

столітті є: зростаюча глобалізація, необхідність включення українського суспільства в загальносвітові процеси, пошук моделей освіченої людини, інституціоналізація нового ключового принципу освіти «навчання протягом усього життя». Фундаментальні зміни в суспільстві цілком закономірно потребують іншої освіти – постіндустріальної; нового типу вчителя – не носія готового знання, а вчителя-професіонала, здатного працювати в нових умовах. Педагогу необхідно не тільки володіти високим рівнем загальної професійної культури, а й брати участь в інноваційній діяльності, нетрадиційно вирішувати різні ситуації, організовувати свою діяльність на творчій, а якщо вимагає ситуація – і на інноваційній основі.

В умовах стрімкого технічного прогресу актуалізується проблема формування і розвитку в педагогів інноваційної культури, що виявляється у готовності і здатності особистості брати участь в інноваціях, сприяти їм, не протидіяти реалізації нововведення з прогнозованим позитивним ефектом.

Прикметною особливістю системних змін у шкільній освіті є те, що її якість сьогодні визначається у самих школах, під час локальних інновацій, з використанням такого важливого ресурсу, як потенціал самостійної продуктивної діяльності окремих учителів і цілих шкільних колективів. Отже, значущість проблеми інноваційної культури педагога пов'язана з орієнтацією суспільства на інноваційний розвиток системи освіти.

Позитивним є те, що початок XXI століття ознаменований належним удосконаленням нормативно-правової бази інноваційної діяльності, визначенням відповідних пріоритетних напрямів державної політики України. У законах України «Про інноваційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про науково-технічну інформацію», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», «Про державні цільові програми», «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» йдеться про ключові поняття інноваційного розвитку: «інновація», «інноваційна політика», «інноваційна діяльність», «інфраструктура інноваційної діяльності». У статті 1 Закону «Про інноваційну діяльність» унормовується поняття інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність охоплює:

– *інновації* – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

– *інноваційна діяльність* – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг;

– *інноваційний продукт* – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим цим Законом [5].

Науковці обґрунтовують різні підходи до трактування поняття «*інноваційна діяльність*». Спочатку це поняття використовували в економіці, а надалі і в інших сферах. На думку багатьох педагогів, трактування інноваційної діяльності не обмежується тільки вузьким семантичним змістом, пов'язаним із поняттям «свідомість, впровадження або розподіл нового», а має кілька додаткових аспектів значення:

1) інноваційній діяльності властива цілісність, тобто масштабність, всеохопність, глобальність нововведення;

2) інноваційна діяльність має володіти перманентністю, неперервністю оновлень і трансформацій;

3) інноваційна діяльність не є революцією в будь-якій сфері, оскільки створення нового завжди базується на певному фундаменті, що вже мав місце на практиці [8].

Вчені виділяють найхарактерніші ознаки інноваційної діяльності:

– *якісний тип перетворень*, що характеризується наявністю соціально значущого нововведення системного типу;

– *система діяльностей*, тобто наявність декількох взаємозумовлених і взаємопов'язаних цілей, процесів і суб'єктів діяльності (колективна діяльність);

– *практико-орієнтованість*, тобто спрямованість на вирішення актуальних проблем практики в зоні її найближчого розвитку;

– *рефлексивний супровід* всіх етапів інноваційної діяльності;

– *можливість використання* отриманого результату як засобу діяльності;

– *застосування нових засобів* здійснення діяльності та поява у суб'єктів діяльності нових здібностей [11].

Останніми роками інноваційна освітня діяльність набула системного характеру. Їй властиві:

1) гуманістична спрямованість шкільної освіти, яка змінює характер взаємин між учителем та учнем;

2) активне проникнення в освіту результатів новітніх психолого-педагогічних досліджень та їх оперативне використання;

3) зміна уявлень про особистість, яка, крім соціальних якостей, набуває різні суб'єктивні властивості, що характеризують її автономію, незалежність, здатність до вибору, рефлексії;

4) зміна ставлення до вчителя як об'єкта педагогічних впливів і остаточне закріплення за ним статусу суб'єкта освіти і власного життя.

Характеризуючи інноваційну педагогічну діяльність, наголосимо, що вона ґрунтується на принципах особистісного підходу, тобто має гуманістичну центрацію, спрямованість на особистість, творчий, пошуково-дослідницький характер і обов'язково спрямована на пошук нового.

Поняття «інноваційна культура педагога» порівняно нове у педагогічній науці і шкільній практиці. Широке використання цього поняття останніми роками є наслідком об'єктивних процесів, що відбуваються у сфері освіти і відображають інноваційність сучасного суспільства. Цілком закономірно, що особливої значущості набуває проблема якісно нового рівня підготовки педагогічних кадрів. На нашу думку, проблема формування та розвитку у педагога інноваційної культури – це напрям розвитку знань, пов'язаний з глобальною проблемою ефективності використання людських ресурсів.

У зв'язку з актуалізацією проблеми підвищення інноваційної культури педагогів на різних рівнях освіти зростає потреба в теоретико-методологічному аналізі наявних підходів до розкриття сутності поняття «інноваційна культура педагога». Потреба в такому аналізі зумовлена тим, що досліджуване поняття ще перебуває в процесі становлення. Педагогічна наука передбачає широкий спектр його змісту, що орієнтує на використання того самого поняття у різних сенсах. У цьому контексті доцільно осмислити науковий зміст досліджуваного поняття.

Розглянемо підходи вчених до розкриття змісту поняття «*педагог-інноватор*». В. І. Загвязинський виділяє три категорії педагогів: педагог-новатор, педагог-модернізатор, педагог-інноватор [4]. Згідно з цією класифікацією педагог-новатор – це автор нової педагогічної системи як сукупності взаємопов'язаних ідей і відповідних технологій (Ш. А. Амонашвілі, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, С. Т. Шацький та ін.); педагог-модернізатор – творчий педагог, якому властива інноваційна діяльність,

під час якої, не створюючи нового, він вводить нові елементи або вдосконалює елементи наявної системи, по-новому їх комбінує; педагог-інноватор – швидко сприймає і вміло використовує традиційні і нові підходи та методи.

Ми погоджуємося з поглядами Н. Р. Юсуфбекової, яка означає поняття «вчитель-новатор» та «вчитель-інноватор» так: вчитель-новатор – це найчастіше вчитель, що втілює у життя ідеї творчих колег, а вчитель-інноватор – це вчитель, який створює і реалізує нове у змісті та в процесі навчання і виховання [11, с. 3–7].

Вчені демонструють різні підходи до трактування поняття інноваційної діяльності педагога, зокрема, розглядають її як процес цілеспрямованого перетворення практики освітньої діяльності на основі створення, поширення та освоєння нових освітніх систем або їх компонентів (В. С. Лазарев, Б. Л. Мартиросян), як цілеспрямовану педагогічну діяльність, орієнтовану на зміну й розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики (І. М. Дичківська).

Поділяємо позицію Ю. П. Будас, яка дає таке визначення інноваційної педагогічної діяльності: «найвищий ступінь педагогічної творчості, процес генерації інноваційних ідей, їхнього запровадження і розповсюдження, оновлення педагогічної теорії та практики, альтернатива консервативному, усталеному та авторитарному стилю діяльності, нестандартний підхід до вирішення буденних, звичних професійних проблем» [1, с. 8].

Надзвичайно важливим є поняття готовності до інноваційної педагогічної діяльності, яке І. М. Дичківська трактує як особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [2].

Корисним для педагогів, які прагнуть до змін та оновлення педагогічного процесу, є матеріали, подані в інформаційно-методичному збірникові «Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху» [6]. Керівникам шкіл запропоновано поради для вдосконалення управління інноваційною діяльністю та формування готовності педагогічних колективів до впровадження нововведень.

Розглянуті поняття «інноваційна діяльність педагога», «педагог-інноватор», «інноваційна педагогічна діяльність» пов'язані з поняттям «інноваційна культура педагога», яке визначають як сформовану

готовність педагога до цілеспрямованого пошуку і отримання нових знань, як міру і спосіб творчої самореалізації особистості педагога в інноваційній діяльності, спрямований на створення, освоєння і передачу інноваційних цінностей, знань, технологій.

Поняття «інноваційна діяльність педагога», «педагог-інноватор», «інноваційна педагогічна діяльність» співвідносяться з домінуючими поняттями, яке є предметом нашого розгляду, «інноваційна культура педагога» як часткове із загальним. При цьому спостерігаємо пропорційну залежність: що вище інноваційна культура педагога, то ефективніше інноваційна діяльність, вагоміші і значущі результати професійної діяльності педагога-інноватора, інноваційної педагогічної діяльності як окремого педагога, так і навчального закладу в цілому. Наголосимо, що інноваційна діяльність формує освітній інноваційний простір, в якому затребуваний не вчитель із застарілим багажем знань, орієнтований лише на традиційні методи навчання та форми діяльності, а творчо мислячий педагог.

Інноваційні перетворення, зміна змісту освіти, активне вбудовування в освітній простір нових інноваційних технологій ніколи не сягне етапу практичної реалізації поза педагогом, його розумінням сутності перетворень і прийняття ідей сучасної освіти. Все це спонукає до формування у педагога інноваційної культури.

Необхідність формування та розвитку у педагогів інноваційної культури зумовлена ще і таким явищем педагогічної дійсності, як поява нових моделей освітніх установ (гімназії, ліцеї, коледжі, центри); різноманітних освітніх програм, навчальних планів, підручників, методик, технологій навчання та виховання. Це вимагає від педагога не просто володіння новими методами навчання і виховання, а й перебудови всієї системи діяльності на теоретико-методологічному та методичному рівнях. Багатьом педагогам-практикам ще доволі важко орієнтуватися в їх різноманітті, будувати цілісну концепцію своєї діяльності: від теоретичного дослідження до участі в дослідно-експериментальній, грантовій, дослідницькій діяльності.

Загалом інноваційну культуру розглядають як багатоаспектне поняття. По-перше, її розуміють як стратегічний ресурс нового століття. По-друге, інноваційна культура забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати і реалізувати інновації в усіх сферах життя. По-третє, інноваційна культура відображає ціннісну орієнтацію людини, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях і навичках, а також у нормах поведінки.

Як уже зазначалося, інноваційна культура педагогів не є природним новоутворенням, яке постає безпосередньо під час професійної діяльності педагога, її необхідно спеціально формувати. Для цього має бути створено цілу систему, яка охоплює теоретичну і практичну підготовку майбутніх педагогів, що «передбачає зміни змісту навчання, позиції студентів у навчальному процесі, використання особистісно орієнтованих технологій, активних методів навчання, перетворення студентів із пасивних приймачів інформації в активних суб'єктів власного навчання. Майбутні вчителі повинні не просто засвоювати матеріал, а й пізнавати світ, вступаючи з ним в активний діалог, бути не об'єктами, а суб'єктами, співучасниками творення себе як особистості та фахівця» [1, с. 2].

З огляду на це, ректор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського професор Н. І. Лазаренко обрала курс на створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти, яке здатне забезпечити оптимальні умови професійного становлення майбутніх фахівців, здатних успішно здійснювати інноваційні перетворення в освіті.

Процес формування інноваційної культури майбутніх педагогів в умовах ЗВО забезпечують такі можливості: на основі тематичного збагачення лекційного та семінарсько-практичного матеріалу дисциплін професійної підготовки; побудови системи нових курсів та семінарів; шляхом залучення студентів до виконання дослідницьких робіт у сфері педагогічної інноватики; за рахунок самоосвіти в інноваційній діяльності (створення авторських методичних систем, майстер-класів, інноваційних проектів тощо).

Формування інноваційної культури майбутніх педагогів є складним і багатогранним процесом. Поштовхом до початку його формування можуть стати цікаві зустрічі з учителями-практиками, переможцями професійних конкурсів міського, районного, обласного рівнів. Професійно-педагогічна підготовка передбачає залучення майбутніх педагогів до активної участі у науково-практичних конференціях, педагогічних читаннях, фестивалях, роботі експериментальних закладах освіти, конкурсах педагогічних проектів із проблем інноваційного досвіду.

Пріоритетним напрямом діяльності кафедри дошкільної та початкової освіти є формування інноваційної культури педагогів. Викладачі кафедри

створили банк науково-методичної інформації з інноваційної практики, організували широку рекламну діяльність, що висвітлює досвід інноваційних освітніх установ та вчителів-інноваторів регіону, налагодили взаємодію із засобами масової інформації.

При кафедрі протягом багатьох років функціонує школа педагога-дослідника та методологічний семінар «Культура педагога-дослідника» (доценти Г. Г. Кіт, О. А. Голюк). Траєкторію навчання педагога-дослідника визначає два напрями: теоретичний і практико-орієнтований. Перший напрям охоплює засвоєння знань з педагогічної науки та її методології в контексті сучасності, педагогічної інноватики, інноваційного менеджменту. Практико-орієнтований напрям зумовлює отримання знань з педагогічного проектування, формування вмінь планувати та реалізовувати пошуково-дослідницьку діяльність. Програмну роботу розраховано на підготовку педагогів-дослідників, які під час навчання набувають теоретичні знання і практичний досвід проведення наукових досліджень, що дають змогу осмислювати, оцінювати і вдосконалювати свою професійно-педагогічну діяльність.

Майбутнім педагогам запропоновано для вивчення курс «Інноваційний менеджмент в освіті» (доцент Л. А. Присяжнюк), який охоплює розділи: «Інновації в освіті», «Проектування розвитку школи», «Інноваційна культура вчителя та шляхи її вдосконалення». Завдання до першої теми мають теоретичний характер і чітку спрямованість на усвідомлення студентами сенсу наукового змісту поняття. Наведено приклади завдань: «Як пов'язані між собою поняття «педагогічна культура» та «інноваційна культура?»; «Як співвідносяться педагогічні категорії: «інноваційна діяльність», «інноваційна педагогічна діяльність» та «інноваційна культура педагога?»; «Які смислові значення включають різні автори в поняття «педагог-новатор», «педагог-інноватор?», «Які передумови дослідження феномену «інноваційна культура» в педагогічній теорії та практиці?» тощо.

Викладачі педагогічних дисциплін (доценти О. П. Демченко, Л. В. Любчак та ін.) під час вдосконалення підготовки майбутніх педагогів на інноваційних засадах добирають інтерактивні методи й прийоми розвитку творчого мислення майбутніх учителів Нової української школи. У контексті підготовки до практичних занять з педагогічних дисциплін студентам пропонують систему самостійних творчих завдань: створення визначень-асоціацій, асоціативних портретів, «знаків» педагогічного поведження, «педагогічних табу» творчого педагога, «законів» педагогічної творчості, етичного кодексу педагога, концепції творчої педагогічної діяльності, концепції підготовки творчого педагога, есе, педагогічних коміксів, фантастично оптимістичних казок, проектів («Школа майбутнього – ідеальна установа для творчих особистостей»), «формула успіху» творчих педагогів, моделювання («Університет – майстерня творчих педагогів») тощо [3, с. 32].

Прикладом таких творчих завдань є написання студентами есе – невеликих за обсягом прозових творів, які мають довільну композицію, передбачають особисті думки і висловлювання автора щодо конкретного наукового питання, що не претендують на вичерпне і однозначне трактування теми. Характерними ознаками есе є логічний виклад, що наближає його певною мірою до наукової публікації. Найчастіше в есе подають нові, оригінальні, суб'єктивні погляди студента на проблему, яку аналізують. З метою формування ціннісного ставлення до педагогічної діяльності як творчої, наголошенні на важливості творчості в роботі з обдарованими дітьми студентам пропонують есе на теми: «Чи готовий я до роботи з обдарованими дітьми?», «Особистість формує особистість: обдарований учитель – обдарована дитина», «Обдарованість – це подарунок долі чи складне випробування?» та ін.

Результати творчої діяльності під час вивчення певних педагогічних дисциплін майбутні педагоги можуть узагальнити у формі «Портфоліо творчого студента» та репрезентувати на конкурсі педагогічної творчості. Портфоліо орієнтовно може охоплювати такі розділи:

1. Візитівка «Сьогодні я – творчий студент, завтра – педагог обдарованої особистості».

2. Творчі роботи, виконані під час підготовки до практичних занять та педагогічної практики.

3. Приклади педагогічних ситуацій і варіанти їх творчого вирішення.

4. Діагностичний інструментарій для оцінювання творчого потенціалу педагога.

5. Сторінка рефлексії: карти самоаналізу «Я – реальний», «Моя готовність як фахівця соціономічного профілю (фасилітатора) до роботи з творчими та обдарованими дітьми в умовах культурно-освітнього простору».

6. Програми самопроекування і творчого професійного зростання.

7. Вправи і тренінги для розвитку креативності, абнотивності, схильності до імпровізації.

Викладачі кафедри, які забезпечують фахові методики (доценти О. П. Григорович, Т. М. Кривошея, Н. О. Пахальчук, Н. Ю. Родюк та ін.) у роботі зі студентами широко використовують такі форми роботи, як круглі столи, захист проектів, організаційно-діяльнісні й організаційно-інтелектуальні ігри, проблемні семінари, тренінги, дискусії, мозкові штурми, виконання особистісно орієнтованих творчих завдань, що збагачують методичний інструментарій педагога. Під час проведення занять перевагу надають ігровій формі, з погляду на те, що гра, органічно поєднуючи сучасні форми і методи навчання, дає змогу учасникам освітнього процесу здійснити перехід до якісно нового рівня професійної діяльності і мислення. Крім того, ігрова форма дозволяє задавати зразки перетворювальних, інноваційних дій та організовувати активне змістовне обговорення їх ролі в педагогічній діяльності. Невід'ємною частиною системи

формування інноваційної культури майбутнього педагога є консалтинг, тематичні та інтерактивні семінари, педагогічні майстерні.

Характерною особливістю всіх форм самостійної роботи є спрямованість на розвиток дослідницьких умінь, мотивації до інноваційної діяльності. Формуючи інноваційну культуру студентів, викладачі прагнуть до того, щоб майбутні педагоги вміли розкривати сутнісні характеристики інноваційних процесів, простежувати послідовність інноваційних змін в системі освіти. Водночас вони дбають про розвиток творчих здібностей і реалізацію креативного потенціалу майбутнього вчителя як суб'єкта інноваційної діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, інноваційна культура педагога, як підструктура загальної професійної педагогічної культури, є складним феноменом, що охоплює комплекс функцій (організуюча, гносеологічна, перетворювально-творча, консолідує, морально-етична, рефлексивна) і синтез пізнавальної активності в інноваційній діяльності навчального закладу, розвиненого інноваційного мислення та інноваційного розвитку.

Інноваційна культура на рівні особистості педагога органічно поєднує інноваційну спрямованість особистості та змістовну конструктивну діяльність. Тобто вона виражається в сукупності стійких мотивів і потреб в інноваційному прогностичному світогляді, інноваційному мисленні, інноваційній позиції. Поряд із цим для формування інноваційної культури важливим і обов'язковим є також фактор включення особистості в безпосередню інноваційну діяльність.

Узагальнюючи, зазначимо:

1. Інноваційна культура педагога як стратегія національної системи освіти є визначальним фактором суспільного прогресу.

2. Поняття «інноваційна діяльність», «педагогічна інноваційна діяльність», «педагог-інноватор» співвідносяться з поняттям «інноваційна культура» як часткове із загальним, взаємодоповнюючи один одного.

3. На сучасному етапі інноваційну культуру розглядають як якісну характеристику професійної діяльності педагога, що заснована на розумінні визначальної ролі інновацій у сучасному суспільстві.

4. Формування і розвиток інноваційної культури педагога в умовах ЗВО відбувається в контексті забезпечення єдності теоретичної та практичної підготовки з використанням сучасних інноваційних технологій та обов'язкового включення особистості в безпосередню інноваційну діяльність.

Список використаних джерел

1. Будас Ю. О. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності засобами ділової гри: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2010. 21 с.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-є вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 302 с.

3. Демченко Е. П., Кеппуле І. Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 5.2 (57.2), травень. С. 28–35.

4. Загвязинский В. И. Теория обучения: современная интерпретация. Москва: Академия, 2007. 192 с.

5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

6. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху: інформ.-метод. зб. / упор. Г. О. Сиротенко. Полтава: ПОІППО, 2006. 124 с.

7. Кіт Г. Г. Дослідництво – запорука успіху педагогічної праці. *Наукові записки*. Випуск 78(1). Сер: Педагогічні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. С. 147–151.

8. Козлова О. Г., Миленкова Р. В. Інноваційна культура: сутнісні характеристики: монографія. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. 140 с.

9. Родюк Н. Ю., Лазаренко Н. І. Інноваційні процеси в розвитку вищої освіти Фінляндії. *Молодий вчений*. 2018. №5.2 (57.2), травень. С. 38–41.

10. Хоружа Л. Л. Компетентнісний підхід в освіті: ретроспективний погляд на розвиток ідеї. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: зб. наук. праць. К.: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007. С. 178–183.

11. Юсуфбекова Н. Р. К проблеме разработки основ педагогической инноватики. *Новые исследования в педагогических науках*. Вып. 1(55). М.: Педагогика, 1990. С. 3–7

O. HRYHOROVYCH, O. DEMCHENKO, N. RODIUK
Formation of an innovative culture of a teacher as a strategic goal of the national education system

Abstract. *The article actualizes the problem of forming the teacher's innovative culture in the conditions of Ukraine's transition to the European model of development. Particular attention is paid to the need to change the emphasis from the content model to the resource model of the modern educational system. The authors emphasize that fundamental changes in society quite naturally require other education – post-industrial; a new type of teacher – not a bearer of ready-made knowledge, and a professional teacher, able to work in new conditions and to participate in innovation activities.*

The authors emphasize that innovative pedagogical activity is based on the principles of a personal approach, that is, it has a humanistic centering, a personality orientation, a creative, research-oriented character, and it is necessarily aimed at finding something new. Innovative culture is considered as performing specific functions in a modern society and serving as a regulator in the system of interaction of all elements of the innovative system of society.

The article reveals the normative and legal base of innovative activity, its typical features, the content of the concepts «innovative teacher», «innovative teacher's culture», «readiness for innovative pedagogical activity». It is emphasized that the teacher's innovative culture is not an innate quality, which arises directly in the process of the teacher's professional activity, it must be specially formed. For this purpose, the holistic system that includes theoretical and practical training the future teachers with using modern innovative technologies and with the mandatory inclusion of the individual in the direct innovative activities should be created. The article presents methodical toolkit that provides effective forming the innovative culture of future teachers in the institution of higher education.

Keywords: *innovation, innovative activity, innovative culture, creative teacher, innovative teacher.*

References

1. Budas, Yu. O. Training of future teachers for innovative pedagogical activity by means of business game. Vynnytsia. 2010.

2. Dichkivska, I. M. Innovative pedagogical technologies. Kyiv: Academic Edition. 2015. [in Ukrainian]

3. Demchenko, E. P. Formation of creative competence of future teachers in the context of training for work with gifted children. *Young scientist*. 2018. Vol. 5.2 (57.2). P. 28–35. [in Russian]

4. Zagvyazinsky, V. I. Teaching Theory: Modern Interpretation. Moscow: Publishing Center «Academy». 2007. [in Russian]

5. Law of Ukraine «On Innovation Activity» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. [in Ukrainian]

6. Innovative activity of the teacher: from theory to success. Poltava: POIPPO. 2006. [in Ukrainian]

7. Kit, G. G. Research – the key to the success of pedagogical // Scientific notes. Issue 78 (1). Kirovograd: RVV KDPU after V.Vynnychenko. 2008. P. 147–151. [in Ukrainian]

8. Kozlova, O. G., Mylenkova, R. V. Innovative Culture: Essential Characteristics. Sumy: SumSPU named after A. S. Makarenko. 2007. [in Ukrainian]

9. Rodiuk, N.Yu., Lazarenko, N.I., Chad, Doti. Innovative processes in the development of higher education in Finland. *The Young Scientist*. 2018. Vol. 5.2 (57.2). P. 38–41. [in Ukrainian]

10. Khoruzha, L. L. Competency Approach in Education: A Retrospective Look at the Idea Development // Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy. Kyiv: KPPU named after B.D. Grinchenko. 2007. P. 178–183. [in Ukrainian]

11. Yusufbekova N. R. On the problem of developing the foundations of pedagogical innovation // New research in pedagogical sciences. Extract 1 (55). Moscow: Pedagogics. 1990. P. 3–7. [in Russian]